

Motion till riksdagen 2017/18:3038

av **Allan Widman m.fl. (L)**

Liberal försvarspolitik

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att försvarsanslaget på sikt bör uppgå till minst 2 procent av BNP och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbandsättning av de 24 av Norge avbeställda artilleripjäserna och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att antalet stridsflygplan ska förbli minst 100 och att möjligheten till 160 stridsflygplan ska studeras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en bataljonsstridsgrupp, vars stomme är tung kustrobot och långräckviddigt luftvärn, bör placeras på Gotland, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör anskaffa Seahawkhelikoptrar och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krisberedskap och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka den svenska insatsen i norra Irak till att också innefatta militärt stöd och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Försvarsexportmyndigheten och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ett tydligt rationaliseringskrav på Högkvarteret och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ansvaret för vidmakthållande av materiel även ska ligga på Försvarsmakten och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förankra anskaffningen av ett nytt medelräckviddigt luftvärnssystem i Sveriges riksdag och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Vi går en säkerhetspolitiskt mörk tid till mötes. Den upprustning som under några år pågått i Ryssland har befäst landet som en militär stormakt i Östersjöregionen. Skulle en konflikt uppstå är det osannolikt att Sverige kan välja att stå utanför. Den ryska militären har kränkt svenskt territorium till havs, i luften och på cyberrummet. Man har annekterat delar av andra europeiska länder och för just nu ett lågintensivt krig i Ukraina. Redan 2013 uppges Ryssland ha tränat på att anfälla Sverige med kärnvapen. Det tar 18 minuter för bombplanen att nå Sverige från Kaliningrad. Samtidigt har situationen i Nordkorea blivit mycket farlig. Den kommunistiska regimen har utfört upprepade kärnvapentester och hotat att anfälla USA, Sydkorea och Japan. Det syriska inbördeskriget har pågått längre än andra världskriget. Den europeiska unionen är efter brexit försvagad och den amerikanska administrationen oberäknelig. Sverige kunde inte ha valt ett sämre läge att princip helt rusta ned sitt försvar. Vi står oförberedda inför framtidens kriser.

Det ryska agerandet i Ukraina visar hur ensamt ett enskilt land är när en stor granne agerar med vapenmakt. Jämte hur vi bäst stärker det svenska försvaret, har frågan om Natomedlemskap ställts på sin spets också här i Sverige. Liberalerna prioriterar satsningar på försvaret, men oavsett resurserna behöver försvaret även stärkas genom ett svenskt Natomedlemskap. Sverige kan inte uteslutande på egen hand rusta sig till den nödvändiga försvarsförmågan. Den säkras genom samarbete. För ett litet land måste nationell säkerhet uppnås i samarbete med andra genom ett Natomedlemskap och fördjupat samarbete med andra EU-länder. Dessa organisationer behandlar liberalerna mer ingående i vår EU-motion samt motionen om Natomedlemskap.

Liberalerna inser allvaret. Behovet av ett starkare försvar har länge varit uppenbart. Nu kräver vi en kraftig upprustning. I ljuset av utvecklingen i Östersjöområdet anser Liberalerna att försvarsanslaget på sikt ska uppgå till minst 2 procent av BNP. Samtidigt måste vi genast ansöka om Natomedlemskap.

Vi är det mest försvarsvänliga partiet i Sveriges riksdag. Under de förhandlingar som ledde fram till 2015 års försvarsbeslut var regeringen inte beredd att diskutera de anslagsökningar som krävs för att möta de säkerhetspolitiska utmaningarna av i dag. Den försvarsöverenskommelse som presenterades 2017 är ett steg i rätt riktning men anslagen är fortfarande för låga för att hantera den verklighet vi befinner oss i idag.

Redan då var haveriet i inriktningsbeslutets försvarsekonomi ett faktum. Detta berodde bland annat på att beställningen av nya JAS Gripen 39 E inte valutasäkrats, och att valutarisken enligt avtalet tas av Försvarsmakten. Sedan beslutet om anskaffning togs har priset för en amerikansk dollar ökat från drygt sex till drygt åtta kronor. Detta har inneburit en stor kostnadsökning eftersom motorn i Gripen är amerikansk. Samtidigt har priset på anskaffningen av nästa generations ubåt (NGU), utan riksdagens godkännande, gjorts beroende av att export sker. Det framstår som osannolikt. Om ingen köpare hittas innebär det en stor fördyrning för Sverige som då måste bära hela utvecklingskostnaden själv.

I augusti 2017 träffades en ny överenskommelse mellan M, C och regeringen, i vilken försvaret tillskjuts mer pengar. Det är bra. Men samtidigt räcker de nya medlen knappt till att fylla igen de svarta hålen i Försvarsmaktens budget. Det finns fortfarande inte utrymme för någon av de viktiga satsningar som krävs för att skydda befolkningen i händelse av kris eller krig i vårt närområde, och för att göra Sverige farligt för en fiende.

Vi har exempelvis ett stort behov av indirekt eld inom markstridskrafterna. Regeringen har förvisso beslutat att Sverige tar över de tjugofyra artilleripjäser, Archer, som Norge förut avbeställt. Forsvarsministern har dock inte redovisat vare sig finansiering eller förslag för hur dessa ska omvandlas till krigsförband. Oaktat det försämrade omvärldsläget meddelade man 2016 att man avser att sälja dem eller lägga dem i malpåse. Det är märkligt att regeringen, trots att Sverige i dag har 97 stridsflygplan, planerar för endast tjugofyra artilleripjäser. Obalansen måste avhjälpas och Liberalerna vill därför att de tjugofyra nya pjäserna organiseras i ytterligare två artilleribataljoner.

I försvarsöverenskommelsen beslutades att flygvapnet, som i dag består av knappt 100 stridsflygplan, skulle minskas under åtta år. 60 nya JAS E ska ersätta 100 JAS C/D, de sista levererade för mindre än ett år sedan. Det innebär ett oansvarigt slöseri med skattebetalarnas pengar, särskilt i ett alltmer oroligt omvärldsläge. Därför föreslår Liberalerna att de gamla planen behålls. Vi återkommer särskilt till detta i vår motion om JAS Gripen.

Liberalerna har länge betonat Gotlands betydelse för ett effektivt försvar av Sverige. Mot bakgrund av det försämrade säkerhetsläget runt Östersjön menar vi att Gotlands strategiska särställning och geopolitiska betydelse har ökat. Vi välkomnar överbefälhavarens beslut att i förtid permanenta den militära närvaron på Gotland. Återmilitariseringen av Gotland är nu ett faktum som omvärlden får förhålla sig till.

Det förband som stationerats på ön bildar grunden för ett kufförsvar. Det går inte längre att bara promenera in genom Visby ringmur. Närvaron av militär ställer krav på visst mått av våldsanvändning och är därmed tröskelhöjande. I vår budgetmotion har vi anslagit medel för att ytterligare förstärka den militära närvaron på Gotland.

Ett verkligt försvar av Gotland kräver förband som också kan verka mot en fiende innan denne stigit i land. Liberalerna har länge efterlyst artilleri och tung kustrobot på ön. Sådana långräckviddiga vapen innebär att man utnyttjar Gotlands strategiska potential.

Med långräckviddiga robotvapen på ön kan vi ingripa mot i stort sett allt som rör sig på egentliga Östersjöns yta och därmed mycket tidigt möta en motståndare. Gotland kommer sannolikt att beröras i händelse av en konflikt i vårt närområde. Skulle territoriet ockuperas av främmande makt blir försvaret av Sverige och av Baltikum mycket svårt.

Liberalerna föreslår därför att en bataljonsstridsgrupp, vars stomme är tung kustrobot och långräckviddigt luftvärn, placeras på ön. Att placera övertaliga Robot 70 på Gotland representerar en viktig tröskelhöjning för Gotland och försvaret av Sverige. Hemvärnet på ön bör tillföras ytterligare eldkraft genom två kompanier med Robot 70 när vapnet avvecklas inom den övriga krigsorganisationen.

Rapporterna om främmande undervattensverksamhet runt Östersjön är frekventa. Sverige bör nu anskaffa Seahawkhelikoptrar för att snabbt återfå förmågan att jaga och bekämpa ubåtar från luften som vi hade på 1980- och 1990-talen.

Sjöminor är ett billigt, men mycket effektivt sätt att begränsa en sjögående motståndares handlingsfrihet. Med tanke på omvärldsläget måste vår förmåga till minstrid utvecklas. Det handlar om planering, övningar och materielanskaffning.

En nationell svensk försvarsförmåga måste också bygga på att hindra en motståndare från att landstiga. En angripare som skaffat sig ett brohuvud blir väsentligt svårare att handskas med. Den anskaffning av haubitsar som har gjorts till det svenska försvaret

kan användas som en del i ett kustförsvar. Tillsammans med tung kustrobot kommer de att verka starkt avhållande mot försök till landstigningar på svensk kust.

Hotet från terrorismen är fortsatt stort. Under det senaste året har Bagdad, Beirut, Bryssel, Paris, Nice, Orlando och många andra platser drabbats. Nu även Sverige. Det krävs mer medel för att kunna hantera den krigsliknande situation som följer av terror, men också för att möjliggöra ett mer intensivt preventivt arbete.

För ett litet land måste nationell säkerhet uppnås i samarbete med andra. Vi har även ett ansvar för att skydda de människor vars mänskliga rättigheter förnekas dem. Därför vill Liberalerna att Sverige ska delta i internationella insatser och ta fram en färdplan för inträde i försvarsalliansen Nato.

När riksdagen beslutade att göra värnplikten vilande i fredstid möjliggjorde man för ett återinförande – om läget i omvärlden drastiskt försämrades, eller om försvaret misslyckades med att rekrytera frivilliga soldater. Vi står nu inför en situation där båda dessa scenarion blivit verklighet. Samtidigt som omvärldsläget blivit alltmer kritiskt upplever Försvarsmakten stora svårigheter att rekrytera yrkessoldater.

Regeringen har nu föreslagit att värnplikten återinförs 2019, med militär grundutbildning för både kvinnor och män inom ramen för lagen om totalförsvarspflicht. Vi välkomnar detta, och anser att en pilotverksamhet bör sättas igång så fort som möjligt.

Liberalerna beklagar den nedläggning av Försvarsexportmyndigheten som nu är ett faktum. Detta kommer att leda till minskad transparens och ökad kompetensflykt. Samtidigt ser vi, i detta svåra läge, att det finns behov av ett tydligt rationaliseringskrav på den höga ledningen i Högkvarteret. Vi har i vår budgetmotion presenterat ett förslag för detta.

Mot denna bakgrund står det klart att 2015 års försvarsbeslut, såväl som 2017 års försvarsöverenskommelse, är otillräckliga för att tillfredsställa Sveriges försvarsbehov. Vi liberaler befärrar att det vid slutet av denna femårsperiod kommer att vara för sent. Rikets säkerhet kräver att ett nytt beslut fattas omgående.

Utredningen Översyn av materiel- och logistikförsörjningen till Försvarsmakten (Fö 2015:01) lämnade i december 2016 sitt betänkande Logistik för högre försvarsberedskap (SOU 2016:88). Utredningen föreslog bland annat att såväl verkstäder som förråd skulle återgå till Försvarsmaktens huvudmannaskap samtidigt som myndigheten även skulle få ansvar för vidmakthållande av sin materiel och offentliga upphandlingar i anslutning därtill.

I budgetpropositionen väljer regeringen nu att återföra verkstäder och förråd till Försvarsmakten. Vad beträffar ansvaret för vidmakthållande av materiel låter emellertid regeringen detta kvarbli hos Försvarets materielverk (FMV). Följden av detta har bland annat blivit att den utlokalisering av stridskraftsstaberna, som förutskickats av överbefälhavaren, nu får anstå. Dessutom skapar den halvgångna reformen stor osäkerhet kring hela försvarslogistiken. För att förbättra beredskapen och effektiviteten inom försvarslogistiken bör Försvarsmakten omgående tillföras ansvaret även för vidmakthållandet av myndighetens materiel och anslutande offentlig upphandling.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om anskaffning av nytt medelräckviddigt luftvärnssystem. Vid sidan av ombeväpningen av det svenska stridsflyget är detta den ekonomiskt mest omfattande anskaffningen till försvaret i vår tid. Det system som anskaffas kommer att bibehållas under många decennier och ha en livscykelkostnad som mångdubbelt överstiger den initiala anskaffningen. Därtill har valet av nytt system långtgående säkerhetspolitiska implikationer för svenskt vidkommande.

I likhet med vad som skett ifråga om ombeväpningen av stridsflyget, anskaffningen av nya ubåtar och utvecklingen av ny haubits måste regeringen förankra anskaffningen av ett nytt medelräckviddigt luftvärnssystem i Sveriges riksdag. Riksdagen har ett antal gånger de senaste tjugo åren uttalat att viktigare anskaffningar till det svenska försvaret ska underställas riksdagen.

Allan Widman (L)

Christer Nylander (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Maria Weimer (L)

Tina Acketoft (L)

Mats Persson (L)